

OBNIŻENIE WIEKU EMERYTALNEGO

Konsekwencje naruszenia
ochrony przedemerytalnej

Daria Jarmużek, Paulina Zawadzka-Filipczyk

OBNIŻENIE WIEKU EMERYTALNEGO

Konsekwencje naruszenia
ochrony przedemerytalnej

Daria Jarmużek, Paulina Zawadzka-Filipczyk

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 października 2017 r.

Opieka merytoryczna
Łukasz Kuczkowski

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
Julia Gennusa

Łamanie
JustLuk

Poszczególne rozdziały napisały:
Daria Jarmużek: II, III i V
Paulina Zawadzka-Filipczyk: I, IV i VI

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2017

ISBN: 978-83-8124-115-1

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wstęp (<i>Lukasz Kuczkowski</i>)	11
Rozdział I	
Zakres ochrony przedemerytalnej	13
1. Na czym polega ochrona przedemerytalna?	13
2. Relacje między ochroną przedemerytalną a obniżonym wiekiem emerytalnym i wcześniejszą emeryturą	16
3. Relacje między ochroną przedemerytalną a emeryturą pomostową i PPK	22
4. Relacje między ochroną przedemerytalną a świadczeniem przedemerytalnym	25
5. Ochrona przedemerytalna a korzystanie ze świadczeń emerytalnych	26
6. Na czym polega zakaz wypowiedzenia umowy o pracę pracownikowi objętemu ochroną przedemerytalną?	28
7. Ochrona przedemerytalna pracownika zatrudnionego na czas określony	37
8. Wyłączenie ochrony przedemerytalnej w przypadku ogłoszenia upadłości i likwidacji pracodawcy	39
9. Wyłączenie ochrony przedemerytalnej w przypadku uzyskania prawa do renty	48
10. Ochrona przedemerytalna a wypowiedzenie warunków pracy i płacy	50
11. Ochrona przedemerytalna a zwolnienia grupowe i indywidualne	57

Rozdział II

Zmiany powszechnego wieku emerytalnego w Polsce	71
1. Stan prawny przed 31.12.2012 r. i po 1.01.2013 r.	71
2. Zmiany powszechnego wieku emerytalnego od 1.10.2017 r.	73

Rozdział III**Zmiany w zakresie ochrony przedemerytalnej wynikające**

z nowelizacji ustawy	74
1. Wpływ zmian wieku emerytalnego na zakres ochrony	82
2. Wejście w życie zmian	83
3. Istota regulacji przejściowych	83
3.1. Uwagi ogólne	83
3.2. Przepisy przejściowe a ochrona przedemerytalna kobiet	87
3.3. Przepisy przejściowe a ochrona przedemerytalna mężczyzn	95
3.4. Przykłady praktyczne z zastosowaniem przepisów obowiązujących do 30.09.2017 r.	99
3.5. Przykłady praktyczne z zastosowaniem przepisów przejściowych	99
3.6. Przykłady praktyczne z zastosowaniem przepisów obowiązujących po okresie przejściowym	102
4. Jak sprawdzić, czy pracownik podlega ochronie przedemerytalnej?	103
4.1. Jak ustalić, kiedy rozpoczyna się okres ochronny pracownika?	103
4.2. Tabele ochrony przedemerytalnej	104
5. Co wywołuje najczęściej pytań i wątpliwości w aspekcie ochrony przedemerytalnej?	149
5.1. Osiągnięcie przez pracownika wieku emerytalnego a przejście na emeryturę	149
5.2. Możliwość wypowiedzenia umowy o pracę pracownikowi, który przestał być w okresie ochronnym	149
5.3. Osiągnięcie wieku emerytalnego przez pracownika jako przyczyna wypowiedzenia umowy o pracę	151

5.4. Braki kadrowe w związku z przechodzeniem pracowników na emeryturę	153
5.5. Dyscyplinarne zwolnienie pracownika w okresie ochrony przedemerytalnej	154
5.6. Upływ okresu wypowiedzenia w trakcie trwania okresu ochrony przedemerytalnej	155
6. Pozostałe zmiany wynikające z ustawy	155
6.1. Wiek przechodzenia sędziów w stan spoczynku	155
6.2. Wiek przechodzenia prokuratorów w stan spoczynku	159
6.3. Emerytura rolnicza	163
6.4. Sytuacja prawna ubezpieczonych urodzonych przed 1.01.1949 r.	172

Rozdział IV

Konsekwencje naruszenia ochrony przedemerytalnej	174
1. Jakie skutki niesie wypowiedzenie umowy z naruszeniem ochrony przedemerytalnej?	174
2. Ryzyko podniesienia roszczeń w przypadku naruszenia ochrony przedemerytalnej	177
2.1. Umowa na okres próbny	179
2.2. Umowa na czas określony	180
2.3. Umowa na czas nieokreślony	181
2.4. Roszczenia ukierunkowane na kontynuację stosunku pracy	181
2.5. Roszczenie odszkodowawcze	183
2.6. Roszczenie o wynagrodzenie w przypadku przywrócenia do pracy	185
2.7. Wypowiedzenie zmieniające	187
3. Czy pracownik podlegający ochronie przedemerytalnej może skutecznie podnieść dodatkowe roszczenia na podstawie prawa cywilnego?	188
4. Odpowiedzialność wykroczeniowa	194

Rozdział V

Skutki obniżenia wieku emerytalnego	198
--	------------

Rozdział VI

Wzory dokumentów	201
1. Oświadczenie o wypowiedzeniu umowy o pracę z powodu ogłoszenia upadłości pracodawcy	201
2. Oświadczenie o wypowiedzeniu umowy o pracę z powodu likwidacji pracodawcy	203
3. Oświadczenie o wypowiedzeniu umowy o pracę z powodu uzyskania prawa do renty	205
4. Zawiadomienie zakładowej organizacji związkowej o zamiarze wypowiedzenia umowy o pracę	207
5. Oświadczenie o wypowiedzeniu umowy o pracę na czas określony z powodu likwidacji/upadłości pracodawcy	208
6. Oświadczenie o wypowiedzeniu warunków pracy i płacy z powodu utraty zdolności do pracy	210
7. Zawiadomienie zakładowej organizacji związkowej o zamiarze wypowiedzenia warunków pracy i płacy	212
8. Oświadczenie o wypowiedzeniu warunków pracy i płacy z powodu wprowadzenia nowych zasad wynagradzania	214
9. Porozumienie stron	217
10. Porozumienie zmieniające	218
11. Cofnięcie wypowiedzenia umowy o pracę	219
Wykaz aktów prawnych i orzecznictwa	221
Bibliografia	225
O autorach	227

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.)
- k.p. – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2016 r. poz. 1666 ze zm.)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.)
- k.s.h. – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1577)
- k.w. – ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2015 r. poz. 1094 ze zm.)
- pr. prok. – ustawa z 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2017 r. poz. 1767 ze zm.)
- pr. sp. – ustawa z 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2017 r. poz. 1560 ze zm.)
- pr. up. – ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2016 r. poz. 2171 ze zm.)
- p.u.s.p. – ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2062 ze zm.)
- u.e.p. – ustawa z 19.12.2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2017 r. poz. 664)
- u.e.r. – ustawa z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1383 ze zm.)
- u.ś.p. – ustawa z 30.04.2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz.U. z 2013 r. poz. 170 ze zm.)

- u.u.s.r. – ustawa z 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2016 r. poz. 277 ze zm.)
- u.z.r.s.p. – ustawa z 13.03.2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz.U. z 2016 r. poz. 1474)
- z.p.u.s.p. – ustawa z 12.07.2017 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1452)
- z.u.e.r.2012 – ustawa z 11.05.2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 637 ze zm.) – akt utracił moc
- z.u.e.r.2016 – ustawa z 16.11.2016 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r. poz. 38 ze zm.)

Czasopisma i publikatory

- M.P.Pr. – Monitor Prawa Pracy
- OSNAPiUS – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (1994–2003)
- OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna (do 1995 r. jako OSN)
- OSNCP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych (1963–1994)
- OSNKW – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa
- OSNP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych (od 2003 r.)
- Pr. Pracy – Prawo Pracy

Inne

- PPE – Pracownicze Programy Emerytalne
- PPK – Pracownicze Plany Kapitałowe
- SN – Sąd Najwyższy
- ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

WSTĘP

Zakaz wypowiedziania umów o pracę pracownikom w okresie przedemerytalnym jest szczególną instytucją prawa pracy. Zapewnia bowiem ochronę przed rozwiązaniem umowy o pracę w drodze wypowiedzenia w ostatnich latach aktywności zawodowej. Powyższa ochrona jest zasadna z uwagi na szczególną sytuację na rynku pracy osób w zaawansowanym wieku. Ograniczona mobilność takich osób, utrata sił psychofizycznych, postępujące choroby czy chociażby trudności w szybkim przyswajaniu nowych technologii powodują duże zagrożenie bezrobociem w tej grupie pracowników. Z tych samych względów pozyskanie przez nich nowej pracy w okresie przedemerytalnym jest obciążone dużym ryzykiem. Co prawda coraz niższe bezrobocie oraz programy zatrudnienia typu 50+ odwracają ten trend, niemniej jednak zakaz wypowiedziania umów zapewnia swoistą stabilizację zatrudnienia, która jest niezwykle istotna przed przejściem na emeryturę.

Sam wynikający z Kodeksu pracy zakaz jest bardzo lakoniczny. Buzdzi jednak w praktyce szereg wątpliwości, czego wyrazem jest ponad 300 orzeczeń Sądu Najwyższego na jego temat i niezliczona liczba publikacji. Zmiany wynikające z obniżenia wieku emerytalnego, które weszły w życie z dniem 1.10.2017 r., zapewne spotęgują te wątpliwości. Przepisy przejściowe niezwykle bowiem skomplikują zasady obliczania tego 4-letniego okresu ochrony. W wielu przypadkach 4 lata znacznie się wydłużą.

W niniejszej publikacji prawnicy kancelarii Raczkowski Paruch w sposób kompleksowy i przystępny omawiają stosowanie zakazu wypowiedzenia umów o pracę w wieku przedemerytalnym. Omawiany jest nie tylko sam zakaz, ale poruszane są również wszelkie kwestie z nim związane, jak choćby potencjalne skutki jego naruszenia czy wpływ reformy emerytalnej na jego stosowanie. Liczne przykłady i tabele kładą nacisk na praktyczne stosowanie omawianych przepisów.

Łukasz Kuczkowski

Rozdział I

ZAKRES OCHRONY PRZEDEMERYTALNEJ

1. Na czym polega ochrona przedemerytalna?

Wyciąg z przepisów

Art. 39 k.p.

Pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę pracownikowi, któremu brakuje nie więcej niż 4 lata do osiągnięcia wieku emerytalnego, jeżeli okres zatrudnienia umożliwia mu uzyskanie prawa do emerytury z osiągnięciem tego wieku.

Szereg przepisów prawa pracy gwarantuje szczególną ochronę przed wypowiedzeniem umowy o pracę pewnym kategoriom pracowników w specyficznych okresach zatrudnienia. Ochrona przedemerytalna przewidziana w art. 39 k.p. jest jednym z podtypów takiej ochrony. Ideą jej ustanowienia jest zapewnienie bezpieczeństwa trwania stosunku prawnego osobom w wieku dojrzałym, zbliżającym się do momentu nabycia uprawnień emerytalnych. Ustawodawca wychodzi z założenia, iż ta grupa pracowników ma mniejsze szanse na rynku pracy z uwagi na niższą konkurencyjność, a zatem ich zatrudnienie powinno cechować się szczególną stabilnością¹.

¹ Jak wynika z danych GUS, z końcem 2015 r. w ogólnej liczbie bezrobotnych grupa osób powyżej 50. roku życia liczyła 429,8 tys., co stanowiło 27,5% ogółu bezrobotnych (źródło: opracowanie *Osoby powyżej 50 roku życia na rynku pracy w 2015 roku*, red. W. Zwara, B. Ptaszyńska, M. Rybak, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/opracowania>, dostęp: 20.09.2017 r.).

Założenie to nie jest zupełnie bezdyskusyjne. Długi okres ochronny paradoksalnie wydaje się oddziaływać niekorzystnie na sytuację pracowników w zaawansowanym wieku na rynku pracy, przyczyniając się do pośredniej dyskryminacji osób starszych w procesie rekrutacji oraz zwalniania osób zbliżających się do wieku przedemerytalnego. Z punktu widzenia pracodawców realnym problemem jest nadużywanie ochrony stosunku pracy przysługującej pracownikom w wieku przedemerytalnym. Brakuje wprawdzie aktualnie analiz dotyczących wpływu obowiązującej regulacji prawnej na sytuację osób starszych na rynku pracy – *de lege ferenda* pojawia się niekiedy niepozbawiony zupełnie racji postulat zlikwidowania albo co najmniej skrócenia 4-letniego okresu ochronnego².

Ważne!

Ochrona przedemerytalna ma na celu zapewnienie pracownikom w zaawansowanym wieku możliwość trwania w stosunku pracy aż do chwili nabycia uprawnień emerytalnych.

Istotą ochrony przedemerytalnej jest ograniczenie swobody pracodawcy w zakresie wypowiedzenia umowy o pracę pracownikowi, który znajduje się w wieku ochronnym, pod warunkiem posiadania określonego stażu pracy. W aktualnym stanie prawnym przedział tego wieku został ustanowiony jako okres przypadający na 4 lata przed osiągnięciem wieku emerytalnego³. Przy czym przez pojęcie wieku emerytalnego rozumieć należy określony w przepisach emerytalnych powszechny wiek emerytalny warunkujący nabycie uprawnień do emerytury w normalnym trybie (czyli w tzw. wieku ustawowym). Punktem wyjścia do ustalenia zakresu ochrony przedemerytalnej jest zatem odniesienie do brzmienia przepisów wyznaczających powszechny wiek emerytalny.

² Tak M. Siergiejuk, T. Gajderowicz, U. Sztanderska, *Prawne i finansowe uwarunkowania zarządzania wiekiem w Polsce i innych krajach Unii Europejskiej*, Warszawa 2010, <https://www.parp.gov.pl/publikacje/ebook/407> (dostęp: 20.09.2017 r.).

³ W stanie prawnym obowiązującym do 31.05.2004 r. okres ochronny obejmował 2 lata przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego.

Zapamiętaj!

Zakaz wypowiedzenia umowy o pracę pracownikowi w wieku przedemerytalnym obejmuje 4 lata wstecz przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, jeżeli okres zatrudnienia umożliwia mu uzyskanie prawa do emerytury z osiągnięciem tego wieku.

Przewidziana w przepisach prawa pracy przesłanka legitymowania się określonym stażem pracy w praktyce ma obecnie znaczenie w przypadku osób urodzonych przed 1.01.1949 r., w przypadku których prawo do powszechnej emerytury jest uzależnione od osiągnięcia wieku emerytalnego oraz posiadania określonego okresu składkowego i nieskładkowego. Osobom urodzonym po 31.12.1948 r. emerytura powszechna przysługuje bowiem po osiągnięciu wieku emerytalnego, niezależnie od posiadanego okresu zatrudnienia (ma on jedynie znaczenie przy ustalaniu wysokości świadczenia emerytalnego).

Przykład

Pracodawca zatrudnia pracownika urodzonego po 31.12.1948 r., który nabywa prawo do uprawnień emerytalnych w normalnym trybie. W takim przypadku ocena, czy jest on objęty ochroną przedemerytalną, sprowadza się do weryfikacji, czy brakuje mu 4 lat do osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego. Pracodawca nie musi weryfikować kwestii związanych ze stażem pracy, gdyż przepisy nie uzależniają od niego prawa do emerytury powszechnej osób urodzonych po 31.12.1948 r.

Przydatne pisma urzędowe

- „(...) w odniesieniu do pracowników, dla których nabycie prawa do emerytury będzie uzależnione wyłącznie od osiągnięcia tzw. wieku emerytalnego (bez konieczności wykazania okresów podlegania ubezpieczeniu), doniosłość prawną traci określony w ww. art. 39 kodeksu pracy warunek polegający na tym, że okres zatrudnienia, w którym pracownik korzysta z ochrony przedemerytalnej, powinien umożliwiać mu uzyskanie prawa do emerytury z osiągnięciem wieku emerytalnego. Ochrona przedemerytalna tych pracowników będzie bowiem uzależ-

Daria Jarmużek – radca prawny w Kancelarii Raczkowski Paruch; pracowała w poznańskich kancelariach świadczących kompleksowe usługi prawne na rzecz osób fizycznych i przedsiębiorców; ma wieloletnie doświadczenie w obsłudze przedsiębiorców w zakresie prawa pracy; zajmowała się też bieżącym doradztwem w obszarze prawa cywilnego i gospodarczego.

Paulina Zawadzka-Filipczyk – radca prawny w Kancelarii Raczkowski Paruch; doświadczenie w doradztwie i prowadzeniu spraw prawnych dla podmiotów gospodarczych, także w dziedzinie prawa pracy, zdobyła w poznańskich kancelariach radcowskich; współpracuje z wydawnictwem Wolters Kluwer Polska w zakresie przygotowywania publikacji dotyczących prawa pracy; autorka ponad 1300 praktycznych odpowiedzi na pytania klientów w publikacjach elektronicznych.

Publikacja stanowi kompendium wiedzy na temat ochrony przedemerytalnej, ze szczególnym uwzględnieniem ostatnich zmian stanu prawnego odnośnie do powszechnego wieku emerytalnego.

Unikatowość publikacji polega na tym, że w sposób kompleksowy przedstawia nie tylko konsekwencje wspomnianej reformy emerytalnej na gruncie prawa pracy, lecz także ujmuje wszelkie ważne kwestie dotyczące istoty i zakresu zakazu wypowiedzenia umowy pracownikowi zbliżającemu się do emerytury. Wzrost opracowania podnoszą liczne przykłady praktyczne, tabele, wykresy, wzory dokumentów oraz wybór cytatów z orzecznictwa.

Książka jest skierowana do pracodawców, pracowników działów kadr, jak również kancelarii prawnych i biur rachunkowych specjalizujących się w prawie pracy i w sprawach personalnych. Zainteresuje też pracowników w wieku przedemerytalnym lub zbliżających się do jego osiągnięcia.

9788381241151 W01P01

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL

ISBN 978-83-8124-115-1

9 788381 241151

CENA 199 Zł (W TYM 5% VAT)